

УДК 72.01

Т. О. ПРОЛЯКА, К. Ю. ФЕТІСОВА

Донбаська національна академія будівництва і архітектури

ДИНАМІКА СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ АРХІТЕКТУРИ НА ПРИКЛАДІ ВСЕСВІТНІХ ВИСТАВОК

У статті розглядається динаміка тенденцій архітектури на прикладі Всесвітніх виставок та дається визначення їх соціально-культурної значущості в минулому та на сьогоднішній день. Для цього на базі аналітичного методу дослідження, у тому числі дослідження графічних матеріалів, аналізуються архітектурні павільйони та експозиції різних часів, починаючи з виставки 1851 року. У роботі також розкрита основна мета виставок, обґрунтована необхідність підтримання цього напрямку роботи для демонстрації досягнень різних країн. Акцентована увага на тому, що виставки протягом часу набули значних трансформацій в плані матеріального оснащення та в плані розвитку соціальних питань, саме тому вони мають першочергове право на існування.

Всесвітні виставки, архітектура павільйонів, експозиції

ФОРМУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ

Всесвітні виставки – це найбільші фестивали культури, що фіксують стан розвитку окремих країн і всього людства на певний момент часу. Такі виставки сприяють зміцненню всесвітніх торгово-промислових і культурних зв'язків, взаємозбагаченню їх учасників, виконуючи одночасно просвітницьку функцію [1].

Люди завжди прагнули продемонструвати свої відкриття, досягнення, новачії. Розвиток суспільства, рух вперед в науці та техніці посилювали цю тенденцію. У зв'язку з цим виникла необхідність у презентації таких відкриттів і досягнень. У цьому сенсі важливу роль в ХІХ–ХХ ст. стали виконувати виставки, що організовуються з метою показу різнобічної діяльності народів та їх досягнень. Всесвітні універсальні виставки ЕКСПО посідають особливе місце. Їх головна мета – це виявлення успіхів, досягнутих різними країнами.

Незважаючи на значимість Всесвітніх виставок, спостерігається відносно слабке освітлення даного питання. У той час як виставки вимагають більш пильної уваги і дослідження в сучасному світі.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Виставкова тематика вивчалася вченими різних наук: філософських (А. Е. Курумчина), історичних (С. О. Корепанова і О. В. Логутова), економічних (А. І. Балабанов, І. Т. Балабанов, Ю. М. Грачов, В. В. Покровська, І. К. Філоненко, В. І. Фомічова), соціологічних (А. Ю. Попова), мистецтвознавчих (Ю. Н. Елфімов, О. В. Казакова, Н. А. Коновалова, Г. С. Макарова, Ю. А. Нікітін, І. С. Ніколаєв). Аналіз ступеня вивченості питання показав, що до сьогодні не було роботи, де простежувалася б динаміка розвитку всесвітніх виставок.

ЦІЛІ

Розкрити сутнісні характеристики, функції, основні етапи розвитку виставок; виявити особливості проведення виставок на сучасному етапі. Для аналізу динаміки Всесвітніх виставок був застосований аналітичний метод дослідження, у тому числі дослідження графічних матеріалів.

ОСНОВНИЙ МАТЕРІАЛ ДОСЛІДЖЕННЯ

Всесвітні виставки помітно трансформувалися в епоху побудови інформаційного суспільства та в умовах загострення глобальних суперечностей, але вони і досі залишаються унікальним явищем світової культури [2].

Велика виставка промислових робіт усіх народів (англ. The Great Exhibition of the Works of Industry of All Nations) проходила в лондонському Гайд-парку в 1851 році. Виставка стала віхою в історії промислової революції [3]. На цій першій світовій виставці Кришталевий палац був передвісником сучасної архітектури, тому що це була перша гігантська будівля зі скла і сталі, яка була зведена за відносно короткий час.

Всесвітня виставка 1889 р. проходила в Парижі і була приурочена до сторіччя взяття Бастилії. Як вхідна арка на території експозиції в Трокадеро була споруджена Ейфелева вежа (майстерня Г. Ейфеля), яку по закінченні виставки передбачалося розібрати. Архітектори павільйонів, прагнучи заглянути в майбутнє, змагалися один з одним в утопічність проєктів. Справжній фурор викликала 111-метрова галерея машин – на той момент найбільша крита будівля в світі. Вона була споруджена зі зварного заліза.

Всесвітня виставка 1900 р. (фр. Exposition Universelle) проходила в Парижі. Спеціально до виставки було споруджено велику кількість об'єктів: Ліонський вокзал, вокзал Орсе, міст Олександра III, Великий і Малий палаці та ін. Цього ж часу почала працювати перша лінія паризького метро. Центральним був павільйон, побудований за проєктом Мельцера. На виставці переважав стиль арнуво [4], яскравий представник свого часу, який своїм раціоналізмом витіснив безладність еkleктики. Архітектура російських павільйонів представила дещо інший шлях і повторила архітектуру Московського і Казанського Кремля. Поруч була відбудована Кустарна вулиця з типовими російськими панськими хоромами, хатами та сільською дерев'яною церквою. Таким чином, новий стиль як дзеркало переламного часу був поруч із вираженими національними рисами. Об'єднуючою ланкою стала демонстрація прогресивних технічних здобутків в усіх павільйонах (наприклад, були вперше представлені російські ескалатори).

Міжнародна виставка сучасних декоративних і промислових мистецтв (фр. Exposition Internationale des Arts Décoratifs et Industriels Modernes), відбулася в 1925 році в Парижі. На виставці були представлені роботи зі сфери сучасного декоративного мистецтва, архітектури та дизайну багатьох країн світу. Виставка дала ім'я напрямку ар-деко. Найпопулярнішим став радянський павільйон архітектора К. С. Мельникова. Павільйон журналу «Еспрі нуво» пропонував вирішення однієї з проблем шляхом демонстрації експериментальної квартири в двох рівнях, також Ле Корбюзьє представив на виставці «Проєкт міста на 3 мільйони жителів». Таким чином, ця виставка була відображенням соціальних, містобудівних та житлових проблем міст Європи.

З 1929 до 1930 рр. Всесвітня виставка (ісп. Exposició Internacional de Barcelona) проходила в Барселоні. Фурор справив павільйон Л. Міс ван дер Роє, який ознаменував нове віяння в архітектурі – інтернаціональний стиль і вільне планування будівель [5]. Участь у подібних виставках завжди сприяла кар'єрі архітекторів-учасників.

Всесвітня виставка 1937 р. відбувається в Парижі. Девіз виставки – «Мистецтво і техніка в сучасному житті» [1]. Увагу відвідувачів привертала павільйон СРСР, побудований за проєктом Б. М. Іофана, в якому простежувалося тріумфальне відображення соціально-політичних досягнень у галузі індустріалізації. Символом павільйону була 24-метрова скульптурна група «Робітник і колгоспниця». Помпезність архітектури того часу відображалася в будівництві станцій московського метро «Сокольники» і «Кропоткинская», фрагменти яких також були представлені на виставці. Метою «підземних палаців» мало бути відволікання громадськості від існуючих проблем в СРСР. Іспанія зробила акцент на зв'язок з культурними традиціями та мистецтвом старої Іспанії. Біля входу в павільйон була встановлена скульптура «Шлях іспанського народу, що веде до зірки» скульптора Альберто Санчеса, яка так само відображала соціально-пропагандистський настрій виставки.

Всесвітня виставка в Нью-Йорку (англ. 1939–40 New York World's Fair) була відкрита в 1939 р. і тривала до 1940 р. Виставковий ареал розташовувався в парку Флашинг-Медоус-Корона і займав площу 4,9 км², що є поки не побитим рекордом. В організації і масштабах виставки помітне відображення американської «хвороби» на гігантизм того періоду.

Всесвітня виставка в Брюсселі (нід. Brusselse Wereldtentoonstelling, фр. Exposition Universelle et Internationale de Bruxelles) проходила в 1958 р. Вона стала першою великою Всесвітньою виставкою після Другої світової війни і вразила абсолютно новим мисленням, насамперед в архітектурі павільйонів. Але павільйони при всій своїй унікальності були, по суті, порожні.

Експо-67 (фр. Exposition universelle de 1967) – всесвітня виставка 1967 року. Проводилась в Монреалі на честь сторіччя Канадської конфедерації. Це одна з найуспішніших Всесвітніх виставок. Основними визначними пам'ятками виставки були радянські та американські павільйони, які відобразили конкурентну боротьбу цих країн в різних сферах життя.

У 1970 році Всесвітня виставка вперше пройшла на азійському континенті – в Японії (Осака). Головним архітектором експозиції в Осаці став знаменитий Кендзо Танге, який очолив школу японського метаболізму (заперечення закінченості композиції). Павільйони виставки були представлені біонічними формами і зверталися до ідеї природного розвитку міст, будівель та цивілізації в цілому.

ЕКСПО 2010 (офіційна назва Експо 2010 Шанхай Китай; англ. Expo 2010 Shanghai China) – Всесвітня виставка, що проходила в 2010 році в м. Шанхай. Тема виставки: «Краще місто – краще життя». Основними кольорами оформлення павільйону були білий, червоний і золотий. Виставка запропонувала концептуальне рішення проблем, що стосуються скорочення ресурсів, зниження рівня злочинності, забруднення навколишнього середовища за допомогою моделювання міст майбутнього. Архітектура павільйонів дуже яскраво відобразила тему виставки. Наприклад, план російського павільйону був схожий на давньослов'янське поселення і символізує «квітку життя» або «сонце». А павільйон Великобританії отримав назву «Собор насіння». Він представляв собою споруду обтічної форми, щось середнє між сферою і кубом, покрите тонкими «віями» з оргскла, в кінчику кожної з яких було розміщене насіння різних рослин (всього близько шести тисяч видів).

Експо-2012 є міжнародною виставкою, яка відбулася в Йосу, Південна Корея в 2012 р. Тема ЕКСПО: «Живий океан і узбережжя». Використовувалися чотири основних блоки: море життя, морський обмін, море світла і море суші. Проект Йосу сприяє зміцненню в країнах потенціалу у вирішенні проблем, пов'язаних з морем. Первинний архітектурний проект цієї виставки найбільш повно являв собою ілюстрацію до означених вище проблем.

ВИСНОВКИ

Павільйони і споруди Всесвітніх виставок демонструють досягнення архітектури та будівельної техніки, визначаючи їх основні тенденції розвитку. Але з часом виставки зазнали значної трансформації як в плані організації матеріального оснащення, демонстрації досягнень, так і в плані розвитку соціальних питань. Тому правомірно стверджувати, що сьогодні вони мають ще більш глибокий соціальний сенс. Ніякі комп'ютерні технології, інтернет та пов'язані з ним засоби комунікації не зможуть замінити живе спілкування, взаємодію з партнерами і можливість демонстрації продукту. А головне, сьогодні Всесвітні виставки – це ефективний засіб привернути увагу світової громадськості до глобальних проблем, які належить негайно вирішити.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шпаков, В. Н. История Всемирных выставок [Текст] / В. М. Шпаков. – М. : Зебра-Е, 2008. – 384 с.
2. Иноземцева, И. Е. Всемирные универсальные выставки как явления культуры [Электронный ресурс] : дис. ... канд. культурологии / И. Е. Иноземцева. – Электрон. текстовые дан. – Челябинск, 2011. – Режим доступа : <http://www.dissertat.com/content/vsemirnye-universalnye-vystavki-kak-yavlenie-kultury#ixzz2v1U7GfyH>. – Загл. с экрана.
3. John, R. Davis. The Great Exhibition [Text] / John R. Davis. – Sutton : Stroud, 1999. – 238 с.
4. Орлов, М. А. Всемирная Парижская выставка 1900 года в иллюстрациях и описаниях [Текст] / М. А. Орлов. – СПб. : Тип. бр. Пантелеевых, 1900. – 221 с.
5. История капиталистических стран XX в. [Текст] : ВИА в 12 томах. 11 т. / Н. В. Баранов, А. В. Бунин, В. В. Большаков та др. – М. : Стройиздат, 1973. – 888 с.

Получено 22.01.2014

Т. А. ПРОЛЯКА, К. Ю. ФЕТИСОВА
ДИНАМИКА МИРОВЫХ ТЕНДЕНЦИЙ АРХИТЕКТУРЫ НА ПРИМЕРЕ
ВСЕМИРНЫХ ВЫСТАВОК
Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

В статье рассматривается динамика мировых тенденций архитектуры на примере Всемирных выставок и дается определение их значимости в прошлом и на сегодняшний день. Для этого на базе аналитического метода исследования, в том числе исследования графических материалов, анализируются архитектурные павильоны и экспозиции разных времен, начиная с выставки 1851 г.

В работе также раскрыта основная цель выставок и обоснована необходимость поддержания заданного направления работы для демонстрации достижений разных стран. Акцентировано внимание на том, что выставки в течение времени получили значительные трансформации в плане материального оснащения и в плане развития социальных вопросов, поэтому они имеют первоочередное право на существование.

Всемирные выставки, архитектура павильонов, экспозиции

TETYANA PROLYAKA, KRYSYNA FETISOVA
DYNAMICS OF WORLD ARCHITECTURE TRENDS ON THE EXAMPLE OF
WORLD EXHIBITIONS

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture

In this article dynamics of architectural tendency on the example of Worldwide Exhibitions are considered and determination of their importance in the past and today. Based on the analytical method of research and studies are analyzed the architectural graphical materials, and the exposition pavilions of different times starting from the exhibition in 1851. In this article also the main purpose of the exhibitions is revealed. This work we need for the progress demonstration of another countries. Our attention concentrates on how exhibitions transformation over the time about material equipment and development of social questions, that's why it's must exist.

the World Exhibitions, the architecture of pavilions, expositions

Проляка Тетяна Олександрівна – кандидат архітектури, доцент кафедри архітектурного проектування Донбаської національної академії будівництва і архітектури. Наукові інтереси: дослідження в галузі транспортного напрямку сучасного містобудування і взаємозв'язку транспортних рішень із загальним перетворенням середовища міста, архітектурна естетика та сприйняття надземних транспортних об'єктів та альтернативних видів транспорту.

Фетісова Кристина Юрїївна – студентка Донбаської національної академії будівництва і архітектури. Наукові інтереси: дослідження в галузі розвитку світових тенденцій архітектури, вивчення сучасних технологій будівництва.

Проляка Татьяна Александровна – кандидат архитектуры, доцент кафедры архитектурного проектирования Донбасской национальной академии строительства и архитектуры. Научные интересы: исследования в области транспортного направления современного градостроительства и взаимосвязи транспортных решений с общим преобразованием городской среды, архитектурная эстетика и восприятие надземных транспортных объектов и альтернативных видов транспорта.

Фетисова Кристина Юрьевна – студентка Донбасской национальной академии строительства и архитектуры. Научные интересы: исследования в области развития мировых тенденций архитектуры, изучение современных технологий строительства.

Prolyaka Tetyana – PhD in Architecture, Associate Professor, Architecture Design Department, Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture. Scientific interests: researches in the field of a transport direction of modern town-planning and interrelation of transport decisions with the general transformation of the city environment, architectural aesthetics and perception of elevated transport objects and alternative types of transport.

Fetisova Krystyna – a student, Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture. Scientific interests: researches in the development of world architecture trends, the study of modern construction technologies.